

KÜRESELLEŞME: KÜLTÜREL BOYUTLU EVRENSELÇİLİK Mİ, YERELLİK Mİ?

Halil Mutioğlu^{1,*}

¹ Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi,
Siyaset Ve Kamu Yönetimi Bölümü, İsabeyli Yerleşkesi, 09800, Nazilli, Aydın

*hmutioglu@adu.edu.tr

Özet: Küreselleşme son dönemlerde sosyal bilimler literatüründe çok kullanılan ama bir o kadar da net biçimde tanımlanmayan bir kavramdır. Bazı araştırmacılar bu kavramın belli bir iktidar odağına hizmet etmek için üretildiğini, bu yüzden çok sayıda küreselleşme söyleminin olduğunu ifade etmektedirler. Küreselleşme Davos kültürü müdür? Amerikan damgalı popüler kültür müdür? Yoksa fakülte club kültürü müdür? En azından küreselleşmenin üç anlamından bahsedilir. Siyasal alanda küreselleşmenin Amerika'nın dünyayı düzenleme gücüdür. Ekonomik anlamda sermayenin hareketliliği ve çok uluslu şirketlerin ağırlığıdır. Bir de küreselleşmenin küresel boyutu söz konusudur. Bu boyut iktidardan çok insana ilişkindir. Bu boyutta bir taraftan insanların tüketim kalıpları açısından birbirine benzetilmesi çabası vardır. Bu bir bütünleştirme çabasıdır. Ama aynı zamanda etnik ve dini kimliklerin yeniden keşfi biçiminde bir işleyiş vardır. Bu anlamıyla da küresel hegemonyanın bütünleştirici yapısına meydan okumaktadır. Bu çalışmada küreselleşme olgusu, kültür merkezli anlaşılmaya çalışılacaktır, evrensel olanla yerel arasındaki ilişki Türkiye açısından analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Kültür, Yerellik, Evrensellik

Abstract: In recent years globalization used widely for social sciences literature but in the other hand it couldn't be clearly defined. Some researchers express that conception created for serving certain locus of power, thus they express than many expressions exist in the literature. This study tried to understand the phenomenon of globalization of culture-based, in terms of universal local relationship between Turkey will be analyzed.

Key Words: Globalization, Culture, Locality, Universality.

1. GİRİŞ

İnsanlık tarihinin belki de en önemli on yıllarını yaşıyoruz. Akıllara durgunluk veren teknolojik yenilikler daha önce benzeri yaşanmamış sosyal, siyasal ve ekonomik farklılıklar günlük hayatımızın her anını şekillendirmekte. İşte içinde bulunduğumuz bu dönemi adlandıran en önemli kavram ise, küreselleşme kavramıdır.

Küreselleşme kavramı dünya ölçeğinde ulusal kimliklerin, ekonomilerin ve sınırların çözüldüğü, sosyal hayatın büyük bir bölümün küresel süreçler tarafından belirlendiği, dünyanın ekonomik bir bütün oluşturma, dünya toplumlarının birbirlerine benzeme buna bağlı olarak tek küresel kültürün ortaya çıkmasını veya toplumların kendi kimliklerini ve farklılıklarını ifade etme ve tanımlama, nihayet dünyanın sıkışması, küçülmesi, ulusal olan her şeyin anlamını yitirmesi ve dünyanın tek bir mekân ve süreç olarak algılanmasıdır.

2. KÜRESELLEŞME

Kavramın bugünkü anlamda ortaya çıkması 1960'lı yıllar, sık sık kullanılmaya başlanması 1980'lerde, günümüze damgasını vurması ise, 1990'larda olmuştur. Aslında, kavram günümüzde kapitalizmin yeniden isimlendirilmesi sürecidir. Bu sürecin merkezinde yeni bir ekonomik küreselleşme fikri yatmaktadır [1]. Yine bu kavram ulusal ekonomilerin ve dolayısıyla ulusal ekonomik üretimin yerli stratejinin hızla geçerliliğini kaybettiği gerçeğini anlatmak içinde kullanılır. Bu süreç 1980'li yıllardan itibaren sermaye üzerindeki kısıtların kaldırılması ve finansal serbestleşme politikaları ile gündeme gelmiştir. Günümüzde neo-liberal ütopya tam bir ideolojik hegemonya oluşturmuştur [2].

Dünya ekonomik anlamda bir bütünleşme içindeyken, toplumsal anlamda hızla ayrılmaktadır. Neo-liberal düşünce dünya kapitalizminin lideri konumundaki ülkelerde büyüme oranları artmıştır. Bu süreç Üçüncü Dünya olarak adlandırılan ülkeler açısından bir sanayisizleştirme, geri bıraktırma olgusuyla paralellik göstermektedir. Küreselleşme eşitsizlikler üzerine inşa edilmiştir [3].

İçinde yaşadığımız bu küreselleşme çağında bu sürecin toplumsal sonuçlarını açıklamada en çok başvurulan kavramlar: kriz, risk, belirsizlik, güvensizlik, eşitsizlik ve toplumsal çözülme kavramlarıdır. Oldukça karmaşık ve çok boyutlu olan toplumsal değişmelerin temelinde küresel değişim dinamikleri bulunmaktadır. Bu düşüncelerde, inançlarda, geleneklerde, değer yargılarında, kurumsal oluşumlarda devrimlere yol açmakta, sosyo-ekonomik ve

kültürel yapılarda köklü değişim ve dönüşümlere neden olmaktadır [4]. Bu dönüşümler öncü toplumların (merkez kapitalist ülkelerin) kültürel yaklaşımlarının diğerlerinin ulaşması gereken amaçlar haline getirildiği ve etrafında homojenleştirme biçimleri oluşturulan tahakküm ve iktidar süreçleri olduğunu anlamak gerekmektedir [5].

Wallerstein küreselleştirmenin yeni bir olgu olmadığını yüzyıllardır sistemin en temel özelliklerinden olduğu halde yeni keşfedildiğini vurgulamaktadır [6]. Samir Amin de, küreselleşmenin yeni bir şey olmadığını [7] beşyüzyıl önce Amerika'nın istilasıyla başlayıp Aydınlanma Çağının evrenselliğinde [8] devam ettiğini ileri sürmektedir. Ne zaman başlamış olursa olsun, küreselleşme kapitalist gelişme süreci ile sıkı bir bağlantı içindedir. Avrupa Kültürü'nün yeni sömürgecilik kolanizasyon ve kültürel kaynaşma ile dünyaya yayılma çabalarının doğrudan sonucudur. Bu sistem bir dereceye kadar tekelleşmiş ve bu nedenle yüksek kar getiren belli üretim türlerinin en büyük kapital birikim yerleri haline gelen belli sınırlı bölgelerde yoğunlaşmasına dayanan hiyerarşik bir dağılım ve eşitsizliği kapsayan bir düzendir [9]. Samir Amin küresel kapitalizmin yeni bir dünya düzenine değil de, kutuplaşmaya ve küresel düzensizliğe ve dünya ölçeğinde eşitsiz gelişmeye yol açtığını vurgulamaktadır. Bu eşitsiz gelişme merkez kapitalist ülkelerin tekellerini yaygınlaştırmaktadır. Bunlar teknoloji tekeli, finansal akımları kontrol eden tekeller, gezegenin doğal kaynaklarının tekelci kullanımı, kitle imha silahları üzerindeki tekellerdir [10]. Bu anlamlarıyla küreselleşme egemen güçlerin çıkarıdır. Barışçıl, insancıl, birleştirici, bütünlendirici ve adaletten yan olmadığı içinde tarihin sonundaki bir süreç değildir.

Küreselleşmenin öznesi Amerika ve Avrupa Birliği'dir. Bu bakımdan küreselleşme bunların çıkarları doğrultusunda, dünyayı küçülten ekonomi, politika ve kültür gibi ana öğeleri ulus devlet üstü bir noktaya taşıyan toplumlar üzerinde denetim kuran ve özellikle Batı-dışı mazlum toplumların tarih sahnesinden yok etmeye çalışan bir süreçtir [11].

Günümüzde Amerika küresel gücün belirleyici dört alanında en üst durumdadır. Askeri olarak eşi olmayan bir küresel erişime sahiptir. Ekonomik olarak her ne kadar Japonya, Çin ve Almanya bazı bakımlardan rakip olsalar da küresel büyümenin lokomotifi Amerika'dır. Teknolojik alanda yeniliğin tüm ultra modern alanlarında önderliği elde tutmaktadır. Kültürel olarak da, özellikle dünya gençleri arasında rakipsiz bir cazibeye sahiptir. Bu unsurlar Amerika'ya siyasi bir nüfuz sağlamakta ve bu dört unsurun birleşimi Amerika'yı küreselleşmenin merkezi haline getirmektedir [12].

Amerika'nın baş aktör olduğu bu süreç yeni liberal değerlerle beslenen ideolojik ve kültürel bir süreçtir, küreselleşmeyle birlikte düşünölen post-modernizm dünyanın parçalanmasına mikro oluşumlara, özellikle yerelciliğe ve yerelleşmeye önem verirken, küreselleşme dünya ölçeğinde sosyal ilişkilerin yoğunlaşmasına, dünyanın sosyo-ekonomik, politik ve kültürel açıdan birliğe ve makro yapılara göndermede bulunur. Bu durum politik kabileleşme ve ekonomik küreselleşmenin yakın dost olduğunu göstermektedir.

Küreselleşme olgusu çoğunlukla belli bir iktidar odağına hizmet etme kaygısıyla üretildiği için çok sayıda küreselleşme söylemi geliştirilmiştir. Bu durum küreselleşme kavramının farklı anlamlarda, farklı amaçlar için kullanılması sonucunu doğurmaktadır [13].

Berger [14] küreselleşmenin dört yüzünden söz etmektedir. Birincisi, küreselleşmenin ekonomik temelli bir sürecin kültürel yüzü olduğu yer almaktadır. Berger **Davos Kültürü** olarak tanımladığı bu ilk yüzde kendini **Yuppie** hayat tarzı olarak gösteren bir elit kültürüne değinmektedir. İkinci yüzde, küreselleşme vakıflar, akademik haberleşme ağları, sivil toplum kuruluşları, çok uluslu örgütler gibi oluşumların unsuru olan bir kültür biçiminde yer almaktadır. Bu küreselleşmeyi Berger **Faculty Clup Culture** olarak isimlendirmektedir, çevreciliğe ve feminizm buna örnek olarak göstermektedir. Küreselleşmenin üçüncü yüzü, **Mc World Culture** olarak isimlendirmektedir. Amerikan üniversitelerinin sembol ve sloganlarını taşıyan jean tişört giymek, fast foodları tüketmekle kendini gösteren, Amerikan damgalı popüler kültürle göstermektedir. Dördüncü olarak da, çoğunculuk, pazar ekonomisi ve demokrasi yanlısı bir söylemi, başta Latin Amerika ölkeleri olmak üzere, Doğu Asya, Afrika ve Ortadoğu ölkelerine yaygın bir biçimde empoze etme yer almaktadır [15].

Küreselleşme dünya çapında mal ve insan hareketliliğinin artışı, diğer yandan da kültürel süreçte ortaya çıkan hızlı bir değişme ve farklılaşma ise, küreselleşmenin kültür boyutu önem kazanmaktadır.

3. KÜRESELLEŞME VE KÜLTÜR

Küreselleşmenin kültür boyutu ile ilgilenen teorisyenler farklı iki yaklaşımdan bahsederler. Bunlardan ilki, küreselleşmeyi başlangıcı ve nihai hedefi belli homojen bir süreç olarak değerlendirirken; ikincisi, küreselleşmeyi heterojen, kültürler arası bir süreç olarak değerlendirmektedir [16].

Kimi düşünürler için küreselleşme kapitalizmin gücünü temsil ederken; başka bazı düşünürler için dünyanın Batılılaşmasını ifade eder. Bazıları artan melezleşme ile birlikte heterojenlik yarattığını düşünürken; bazıları homojenliği artırdığını düşünmektedir.

Küreselleşmeyi homojen bir süreç olarak değerlendiren görüşe örnek olarak Giddens'ı gösterebiliriz. Giddens'a göre, küreselleşme zaman ve mekândaki dönüşümlerle ilgilidir [17]. Özellikle, mekanik anlamda saatin kullanılmasıyla zaman belirli bölgelere özgü bir olgu olmaktan çıkmıştır. Aslında küreselleşmenin ön koşulu zamanın mekândan bağımsız kılınmasıdır. Bu bakımdan küreselleşme modernleşmenin sonucudur. Modernleşme toplumsal ilişkileri yaygınlaştırmakta, toplumlar arasında küresel ilişki ağları kurulmaktadır [18].

Küreselleşme ikinci biçimde değerlendirenler, bu sürecin kültürler arası bir etkileşim sonucunda ortaya çıktığını düşünmektedirler. Bu tip değerlendirme yapanlar [19], küreselleşmeyi heterojen bir süreç olarak değerlendirmekte ve süreci sadece Batı modernitesinin bir sonucu olarak görmeyi; Batı dışında kalanları edilgen ve Batı'ya bağlı olarak düşünme yanlısına yol açacağına işaret etmektedirler.

Küreselleşme çok yönlü bir gelişme alanına sahip olduğu için farklı söylemlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu bakımdan küreselleşme aynı anda hem bir vaat ve hem de bir tehdit içerir. Therborn, bu farklı söylemleri beş grupta ele alır. Birincisi, ekonomik söylemi; ikincisi, ulus devletlerin zayıflaması veya işlev değiştirmesi söylemi; üçüncüsü, kültürel küreselleşmeyle ilgili söyle; dördüncüsü, anti-küreselleşmeciler veya alternatif küreselleşmeciler söylemi; beşincisi **başka bir dünya yok** sloganıyla dile getirilen ekolojik söylemdir [20].

Bu seçeneklerle ilişkili olarak düşündüğümüzde küreselleşme bazıları için yeni bir barış ve demokratikleşme çağını açacak uluslararası sivil toplum vaadini çağrıştırırken; bazıları içinde tehditkâr bir şekilde Amerika'nın ekonomik ve siyasi egemenliğini, bunun kültürel sonucu olarak da, metastazla her yere yayılmış bir tür Disneyland'ı andıran türleşmiş bir dünyayı akla getirmektedir [21].

Robertson ve Keyman da küreselleşme sürecinin heterojen bir süreç olduğunu savunur. Robertson küreselleşme ile ilgili analizlerde ekonominin merkezi rolünü yıkmaya, başka bir ifade ile kültürün ikinciliğine son vermeye çalışır. Küreselleşme tartışmalarında ekonomi hep merkezi rol oynamış; kültür ise, ikincil bir olgu olarak kalmıştır [22]. Küreselleşme dünyayı tek bir mekân haline gelme süreci olarak tanımlanırsa, bu durumda küreselleşme

kaçınılmaz olarak küresel bir kültürün oluşmasına yol açacaktır. Bu küresel teklik, yani dünyanın tek bir mekâna küçülmesi, yalın bir örneklik anlamına gelmez. Bu insanların farklı yaşam düzeylerinin birbirleriyle konuşur hale geldiği karmaşık bir toplumsal ve fenomolojik durumdur [23].

Küreselleşmeyi tanımlamada Robertson dört unsurdan yola çıkar. Bunlar, benlikler (bireyler), ulus devletler, beşeriyet ve dünya sistemi gibi ayrı ama birbirleriyle ilişkili unsurlardan oluşmaktadır.

Günümüzde toplumlar, ulusal ve uluslararası hareketler, örgütlenmeler, alt toplumlar ile etnik gruplar, toplum içi gruplar ve bireyler, kültürel anlamda daha çok baskı altına alınmaktadır. Bu durum devletlerin sınırının bu süreçte daha belirgin bir hale getirmektedir [24]. Bu belirginleşme küresel turizm ve ticareti arttırırken; politik ve kültürel birliktelik sorunu dramatik bir biçimde büyötmekte ve dünyanın her yerinde mülteci nüfusu arttırmaktadır.

Küreselleşmiş bir dünyada öteki sorunu derinlik kazanmaktadır. Robertson, küreselleşmenin hem modern, hem de postmodern yönünün bir arada olduğunu vurgular. Modernite küreselleşmenin tikelleşmesi yönünü temsil ederken, post modernite tikelin evrenselleştiği süreci temsil eder.

4. EVRENSELÇİLİK / YERELLİK

Küreselleşmenin temel özelliğinin evrenselcilik ile yerellik arasındaki gerilim olduğu, genelde kabul gören bir görüştür [25]. Küresel politik pratiklerle ulusal-etnik-yerel çatışmalar kültürel heterojenliğe işaret etmektedir. Günümüzdeki küresel etkileşimlerinin merkezi sorununun kültürel homojenizasyonla, kültürel heterojenizasyon arasındaki gerilim olduğu açıktır [26].

Evrenselcilik zaman ve mekânın her noktasında geçerli olan bilimsel hakikatlerin var olduğu şeklindeki görüştür. Yani geçmiş ve geleceği, şimdiki zaman ile birleştirmektedir. Günümüzde ise, evrensel genellemelerin esasen imkânsız olduğunu ileri süren görüşlere çok daha fazla gündeme gelmiş, evrenselci görüşler karşı eleştiriler daha fazla öne çıkmıştır. Tarih ağırlıklı olarak modern dünyada, Avrupa Devletleri ve Halklarının, dünyanın geri kalanına yayılmasının tarihidir. İran, Irak, Suriye, Yeni Dünya Düzeni, Büyük Ortadoğu Projesi, küreselleşme, İslam, terörizm. Bütün bu terimler insanların aklına aceleyle bazı fikirleri getirirler. Sonra da bu dünya iyilik güçleri ile kötülük güçleri arasındaki bir mücadele olarak görülür. Hepimizde iyilik güçlerinin yanında yer almak isteriz. Bu iyilik güçleri oluşturulurken temel meşrulaştırıcı aracı olarak evrenselciliğe yapılan re-

feranslarla doludur. Ötekiler hakkında konuşurken bu durum çok daha fazla ortaya çıkar. Bu durumda konuşmanın tonu çoğu zaman ne hak edildiğini vurgulayan sert ve bazen de küstahça bir tondadır. Bu evrenselciliğin üç temel değişik türü vardır. Birincisi, pan-Avrupa dünyası liderlerinin kabul edildiği politikalar, insan haklarının korunması! ve demokrasi olarak adlandırılan şeyin geliştirilmesi içindir. İkincisi, uygarlıklar çatışması jargonu içinde dile getirilir. Buna göre, Batı Uygarlığı evrensel değerlere ve doğrulara dayanan tek uygarlık olduğu için, öteki uygarlıklardan daima üstün olarak varsayılır. Üçüncüsü, devletlerin neo-liberal ekonominin yasalarını kabul etmek ve uygulama dışında hiçbir alternatifin olmadığı gibi, piyasanın güya bilimsel doğruları iddialarına dayanmaktadır. [27]. Bütün bunlar muktedirlerin temel retoriğini oluşturmaktadırlar. Dünyanın yirmibeş elli yıllık süreçte esas ideolojik mücadelesi ve gelecekteki dünyanın hangi temeller üzerine kurulacağı bu evrenselcilikle, yerellik arasındaki ilişkiyle belirlenecektir. Bu süreçte Avrupa-Evrenselciliği muktedirlerin işine yaradığı gibi, aşırı yerellik de eşitlikçi ve demokratik bir yapıyı desteklemediği için günümüz muktedirlerine teslim olmak demektir. İşte böyle bir dünya da müdahale etmek kimin hakkıdır? sorusu siyasi ve ahlaki söylemin tam merkezine yerleşen bir sorudur. Bugün Suriye'deki barbarlığı yapanlar, Sunni Araplar mıdır, Nusayriler midir, Baas Partisi midir, yoksa Esad'ın liderliğinde bir grup elit midir? Suriye'deki mücadele bir bağımsızlık ve demokratikleşme mücadelesi midir, yoksa, bir etnik arındırma politikası mıdır? Bu sorular içinde mücadele hakkı vahşice güç kullanımını meşru gösterme anlamına gelmemelidir.

Binlerce yıllık deneyim ve dünya kadar bilgi bizim yaşamlarımızı taş devri insanlarından daha iyi yönetmeye yetmemektedir. Dünya düzeninin korumakla yükümlü ülkeler aynı zamanda en büyük silah satıcılarıdır.

Bugün küreselleşme, dünyayı güçlü kurum ve devletlerin ümit etmekten başka bir şey yapmadıkları kaotik bir sürece sokmuştur. Bu süreçte yerelleşme küreselleşmeye bir tepki gibi görünmektedir. Ama aslında yerelleşme, küresel kültürün önemli yerel değişikliklerle kabul edilmesini ifade eder. Bu durum Robertson'un ortaya çıktığı küre-yerelleşme (glokalleşme) kavramı ile karşı karşıya kalırız. Bu kavram küreselleşmeyi yerelliğin yaratılması sonra da içermesi biçiminde küresel ile yerel olanın ilişkisini anlatmak için kullanılır. Akşit ise, küresel-yerel (küreyel) ve yerel-küresel (küyerel) ayrımını yapar. Küreyel kelimesi küreselin daha baskın olduğu kültürel yapıları anlatmaktadır. Küyerel ise, yerelin daha baskın olduğu kültürel yapı ve edimleri anlatmak için kullanılır [28].

Bugün küresel belirsizlikler içinde insan ırkını Modern Ortaçağ'dan Rönesans'a nasıl taşıyabiliriz? [29]

5. SONUÇ

Bugün bir yandan 21. yüzyılın dünyadaki bazı ekonomilerin global bütünleşmeye gitme çağı olacağını söylerken, öte yandan kültürel akıl dışılık bu yüzyılın aynı zamanda etnik talepler canlanan milliyetçilikler çağı olacağını ilan etmektedir. Toplumsal yapılar farklı kültürel dinsel kümeler barındıran sosyal yapılar-
dır. Yeni dünya düzensizliğinde bu sosyal yapılar önemli gerilimlere de gebe-
dir [30]. İşte günümüzde yeni bir dünya düzeninden çok (Avrupa-evrenselciliğinden) evrensel-evrenselciliğe ihtiyacımız vardır. Bu bir tek ideoloji ya da dünya görüşü veya şuan var olan bütün dinlerin ötesinde tek bir birleşik din değildir.

Bu evrensel evrenselcilikte ya da küresel etikte;

- Şiddetçi olmama ve hayata saygı kültürüne bağlılık,
- Dayanışma ve adaletli bir iktisat düzeni kültürüne bağlılık,
- Hoşgörü ve doğrulukçu hayat kültürüne bağlılık,
- Eşit haklar erkekler kadınlar arasında ortaklık kültürüne bağlılık gerekmektedir.

6. KAYNAKLAR

- [1] Hirst, P., Thomson, G., 1998. Küreselleşme Sorgulanıyor. Çeviren: Ç. Erdem, E. Yücel. *Dost Yayınları*, Ankara, s. 26.
- [2] Başkaya, F., 1997. Sömürgecilik, Emperyalizm, Küreselleşme. *Öteki Yayınevi*, Ankara, s. 10.
- [3] Yeldan E., 2001. Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi, I. Baskı, *İletişim Yayınları*, İstanbul, s. 15-16.
- [4] Mutioğlu, H., Gözğü, F., 2009. "Küreselleşme ve Toplumsal Dönüşüm", Küreselleşme. Editörler: A. Özdemir, M. Eser. *Ezgi Kitapevi*, Bursa, s. 2.
- [5] Mutioğlu, H., 2003. "Sefaletin Küreselleşmesi: Yoksulluk". *Deniz Feneri Yayınları*, İstanbul, s. 299.
- [6] Wallerstein, I., 1997. Bugün Gözümüzün Önünde Bir Sistem Çökmekte. Çeviren: A. Daldal, *Birikim Dergisi*, Sayı: 104, s. 36.
- [7] Amin, S., 1999. Küreselleşme Çağında Kapitalizm. Çeviren: V. Eranus, *Sarmal Yayınevi*, İstanbul, s. 51.
- [8] Amin, S., 1993. Kaos İmparatorluğu Yeni Kapitalist Küreselleşme. Çeviren: İ. Soner, *Kaynak Yayınları*, İstanbul, s. 11.
- [9] Wallerstein, I., 1997. Jeopolitik ve Jeo-Kültürel Değişmekte Olan Dünya Sistemi Üzerine Denemeler. Çeviren: M. Özel, *İz Yayıncılık*, İstanbul, s. 26.
- [10] Amin, S., 1999. Küreselleşme Çağında Kapitalizm. Çeviren: V. Eranus, *Sarmal Yayınevi*, İstanbul, s. 16-18.

- [11] Kızılcılık, S., 2003. "Küreselleşme, Beden ve Şizofreni", Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi Özel Eki, Sayı: 25 (4), Sivas, s. 89-94.
- [12] Brzezinski, Z., 2005 Büyük Satranç Tahtası. Çeviren: Y. Türedi, *İnkılap Yayınları*, İstanbul, s. 43.
- [13] Keyman, E. F., 2000. "Globalleşme Söylemleri ve Kimlik Talepleri: Türban Sorununu Anlamak", Global Yerel EksendeTürkiye. Derleyen: E. F. Keyman ve A. Y. Sarıbay. *Alfa Yayınları*, İstanbul, s. 18.
- [14] Berger, P., 1997. Four Faces of Global Culture, *National Interest*, s. 49.
- [15] İçli, G., 2001. Küreselleşme ve Kültür. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 25, No: 2, s. 164.
- [16] İçli, G., 2001. Küreselleşme ve Kültür. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 25, No: 2, s. 164.
- [17] Giddens, A., 1998. Modernliğin Sonuçları. *Ayrıntı Yayınları*, İstanbul, s. 25-28.
- [18] Giddens, A., 1998. Modernliğin Sonuçları. *Ayrıntı Yayınları*, İstanbul, s. 66.
- [19] Hall, S., 1992. "The Rest and The West Discourse and Power", Formation of Modernity. Derleyen: Hall, S and Gieben B. *Routledge Publishers*, London, s. 35
- [20] Akşit, B., 2006. "Küreselleşme, Kültür ve Uygarlık Karşılaştırmalı Sosyolojik Araştırmalar İçin Bir Kuramsal Çerçeve Denemesi". Uluslararası Küreselleşme ve Türk Uygarlığı. *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları*. Bişkek, s. 10-11.
- [21] Berger, P. L., 2003. Bir Küre Bin Bir Küreselleşme. Çeviren: A. Ortaç, *Kitap Yayınevi*, İstanbul, s. 10.
- [22] Robertson, R., 1999 Küreselleşme, Toplum Kuramı ve Küresel Kültür. Çeviren: Ü. H. Yol-sal, *Bilim ve Sanat Yayınları*, Ankara, s. 34.
- [23] Balcı, A., 2006. Ronald Robertson, Küreselleşme ve Kültür. *Bilgi Yayınları*, İstanbul, s. 27-28.
- [24] Robertson, R., 1999. "Globalleşme, Zaman-Mekan ve Homojenlik-Heterojenlik. Çeviren: A. Topçuoğlu, Y. Aktay, *Vadi Yayınları*, İstanbul, s. 96-99.
- [25] İçli, G., 2001. Küreselleşme ve Kültür. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 25, No: 2, s. 164.
- [26] Appadural, A., 1990. "Disjunction and Difference in the Global Cultural Economy", Global Culture, Editor: M. Featherstone, s. 17.
- [27] Wallerstein, I., 2007. Avrupa Evrenselciliği İktidarın Retoriği. Çeviren: S. Önal, *Aram Yayınları*, İstanbul, s. 12.
- [28] Akşit, B., 2006. "Küreselleşme, Kültür ve Uygarlık Karşılaştırmalı Sosyolojik Araştırmalar İçin Bir Kuramsal Çerçeve Denemesi". Uluslararası Küreselleşme ve Türk Uygarlığı. *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları*. Bişkek, s. 9.
- [29] Khanna P., 2011. Dünya Nasıl Yönetilmeli İstikrarsız Dönemde Yeni Diplomasi. Çeviren: M. Akcanbaş, *Destek Yayınevi*, İstanbul, s. 237.
- [30] Mutioğlu, H. 2000 Yeni Dünya Düzen(siz)liğinde Terör ve Türkiye. I. Milletlerarası Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Güvenlik ve Huzur Sempozyumu. *Fırat Üniversitesi Yayınları*, s. 266.